

stipendii vera et possibili, non est simonia, etiamsi aliquod aliud peccatum per illam intentionem committi possit. Prior pars sequitur necessario ex dictis, quia ubi non est intentio pretii, non est simonia mentalis, ut ostensum est, et docent omnes, quotiescumque de munere ab obsequio et a lingua loquuntur, et stipendio, et similibus. Ut maxime videre licet in Victoria supra; Sylvestro, quaestione tertia, regul. 3; Cajetano, verbo *Simonia*, circa finem, et in Navarro, dicto cap. 23, num. 100, vers. *Quarto*, et num. 101, vers. *Nono et Decimo*; ergo qualiscumque sit intentio rei temporalis, etiam principalis, si non attingit rationem pretii, non erit simonia. Quod autem hæc duo sint separabilia, declaratur primo exemplis. Nam sacerdos potest intendere per ministerium missæ aliquid temporale, ut stipendium suæ sustentationis; ergo etiam potest hunc finem principaliter intendere, quia hoc pendet ex libertate ejus; potest enim per hoc medium hic et nunc nolle aliud bonum consequi, etiamsi semper velit illud stipendium, non ut pretium; ergo potest optime separari intentio principalis a pretio. At in illo casu non committit clericus ille simoniam, quia non habet voluntatem emendi nec vendendi, nec habet pro objecto venalitatem (ut sic dicam) rei sacræ, in quo malitia simoniæ posita est. Et revera sacerdos, qui est in peccato mortali, vel non jejunos, et nihilominus vult facere sacrum, ne stipendium perdat, illud videtur principaliter intendere: nam si intenderet principaliter Dei cultum et honorem, potius abstineret. Nemo autem dicit hujusmodi sacerdotem, et omnes similes, esse simoniacos. Idem argumentum est de concionatore, qui habet pro principali fine suæ concionis dignitatem quam ambit, vel famam, et vanam gloriam quam aucupatur: nihil enim repugnat hunc esse finem principalem operantis (et utinam non sæpe esset); ille ergo per spirituale ministerium principaliter intendit temporale commodum, et nihilominus non est simoniacus, ut probant discursus facti, et omnes fatentur; ergo. Denique probatur a contrario: nam qui dat sacerdoti temporale stipendium, revera principaliter intendit ut sacrum faciat; intendit ergo principaliter spirituale per illud temporale; sed tamen, quia illud non dat ut pretium missæ, sed ad sustentationem personæ, illa intentio non facit actionem simoniacam, imo nec malam; ergo idem potest esse e contrario.

12. *Quando censeatur ultimus finis poni in opere. — Concionari ad consequendam laudem an sit mortale.* — Altera vero pars de malitia illius intentionis declaratur. Nam si finis ille sit ita principalis, ut sit ultimus, mortale sacrilegium in tali actione committitur, dum actio sacra ad mortiferum finem ordinatur, ut in illo exemplo de sacerdote in peccato sacrificante ex affectu ad stipendium, ille peccat speciali peccato sacrilegii, non solum quia in peccato sacrificat, sed etiam quia ordinat tantum sacrificium ad finem temporalem inordinate aestimatum et dilectum: nam revera ille tunc constituit ultimum finem in illo lucro, non per simoniam, sed per immoderatam avaritiam. Idem esset de concionatore, si ultimum finem poneret in honore per concionem acquirendo; censeretur autem ultimum finem in illo constituere, quando esset paratus ad quærendum illum, etiam graviter transgrediendo præceptum Dei. At vero si temporalis finis non sit ultimus, sed tantum proximus, et non sit de re intrinsece mala, sed indifferente, ut est honor, familiaritas cum principe, bona existimatio apud alios, licet esset hic finis proximus principalis, non ordinatus ab operante ad alium honestum, non esset peccatum mortale, facere opus spirituale propter hunc finem, esset tamen veniale. Ratio est, quia licet ordinare rem spirituales ad temporalem, sistendo in illa, sit deordinatio et culpa, si tamen illa res temporalis non habet intrinsecam malitiam gravem, nec ponitur in illa affectus ut in ultimo fine, non est gravis deordinatio, nec materia peccati mortalis. Alias multa peccata mortalia committerentur ab hominibus vanis, qui ex vana gloria dicto modo multa operantur, de quibus dixit Christus Dominus: *Receperunt mercedem suam*; non tamen dixit: In æternum damnabuntur. Nec ibi est ratio simoniæ mentalis, quia non intervenit ulla intentio pretii, ut explicatum est. Quocirca, quod aliqui dicunt, ut Tabiena, num. 18, concionari ad consequendam laudem, vel honorem humanum principali intentione, esse simoniam mentalem, non proprie, sed late et metaphoricè intelligendum est, ut loquitur etiam Beda citatus in cap. *Non solum*, 1, quaest. 3. Quin potius addo, quod si intentio rei temporalis non sit mala, sed ordinata ad finem honestum, tunc non erit malum ordinare spirituales actionem ad finem temporalem et humanum proxime, quia res superioris ordinis potest honeste ordinari ad finem inferiorem,

dummodo non in illo sistatur, sed per illum ad finem alium honestum tendatur, ut Navarrus etiam supra fatetur, licet Gerson supra oppositum sentiat; sed de hoc latius in prima secundæ.

13. *Distinctio inter causas impulsivam et finalem non habet locum hic.* — Unde obiter infero, sine causa laborare in præsentibus aliquos ex dictis auctoribus, distinguentes inter causas finalem et impulsivam, negantesque impulsivam esse finalem, licet sit motiva; ut ita declarent, intendere temporale ut causam impulsivam, vel potius moveri ex illa, non esse simoniam; secus vero, si sit causa finalis. Illa enim distinctio, licet alias sit satis usitata a jurisperitis, et ab aliquibus Theologis in hac materia, et de usuris, et videre licet in Navar. et Covar. supra, Covarruv. etiam, in l. 1 Var., cap. 20, num. 4, Aragon. 22, quaest. 100, art. 2, revera non est necessaria, nec in se satis constat, nisi sano modo declaretur. Nam causa impulsiva moralis, de qua tractamus, non potest esse nisi respectu intellectus, vel respectu voluntatis. Et priori modo est tantum causa consulens, persuadens, imperans et rogans, quæ causalitas ad efficientem reducit, ut Aristoteles dixit. At vero respectu voluntatis non potest esse impulsiva, nisi per modum finis, quia nihil movet seu impellit voluntatem, nisi medio intellectu: intellectus autem non impellit voluntatem, nisi proponendo objectum; et tota persuasio, vel motio, quæ in intellectu præcedit, eo tendit ut proponat voluntati in tali objecto plures et majores rationes convenientiæ et amabilitatis: quod autem proxime movet voluntatem, est objectum ipsum, sic propositum, ut tale judicatum est. Ideoque causa impulsiva respectu voluntatis, de qua nunc loquimur, non potest non esse aliquo modo finalis, vel primaria, vel secundaria. Hæc autem distinctio ex parte finis operantis, et non spectata ratione pretii, non refert ad rationem simoniæ, quia (ut dixi) etiamsi temporale sit in illo sensu causa tantum impulsiva, si moveat in ratione pretii, erit simonia; si vero non moveat in ratione pretii, sed in ratione stipendii, aut gratuiti beneficii ex gratitudine conferendi, licet sit principalis finis, non erit simonia, ut in sequentibus etiam capitulis magis constabit.

14. *Objectio. — Occurritur objectioni.* — Dices: quid ergo voluerunt tot auctores (et præsertim D. Thom.), loquentes de fine principali, et per illum explicantes mentalem simoniam?

Respondetur, fortasse illos non fuisse locutos de sola propria et rigorosa simonia, sed sub illa comprehendisse omne sacrilegium, quod potest committi, dando vel accipiendo rem spiritualem intuitu temporalis, vel e converso, dando rem, vel obsequium temporale cum intentione obtinendi illa via rem spiritualem. Et ideo sub distinctione interdum loquuntur de intentione pretii, vel de intentione principalis finis; nam prior constituit propriam simoniam mentalem; posterior vero constituit simoniam late, id est, sacrilegium conveniens aliquo modo cum simonia in materiali actione; quanquam hoc etiam posterius non sit universaliter intelligendum, sed quando talis est intentio, ut sistat in temporali propter se appetendo, et in hoc sensu sumatur intentio principalis. Et hoc responsum indicat Soto, dicto articulo secundo.

15. *Occurritur secundo.* — Secundo, potest alia responsio colligi ex verbis D. Thomæ, quæ sic habent: *Simoniam committit, qui hujusmodi actus (utique celebrandi) vendere intendit. In qualibet enim venditione pretium accipitur quasi finis: et ideo in prædicto casu distinguendum est. Si enim hujusmodi distributiones recipit, quasi finem sui operis principaliter intentum, simoniam committit, et ita mortaliter peccat; si autem habet principalem finem Deum in tali actu, ad hujusmodi autem distributiones respicit secundario, non quasi in finem, sed sicut in id quod est necessarium ad suam sustentationem, constat, quod non vendit actum spiritualem, et ita simoniam non committit, nec peccat.* Primum ergo omnium requirit divus Thomas intentionem vendendi, quam nos contendimus semper esse necessariam et sufficere. Deinde vero explicat hanc intentionem finis, indicans unam converti eum alia. Sed expendo illa verba, *si recipit quasi finem sui operis*, et ex illis colligo, non loqui de quocumque fine, etiam principali, operantis, sed de illo qui intenditur quasi proportionatus operi, et commensuratus illi: sic enim dici potest pretium finis proprius laboris corporalis, et quasi fructus ex illo natus, et commensuratus illi. De hoc ergo fine recte intelligitur dictum, quod intendere temporales distributiones, tanquam fructum proprium, et commensuratum spirituali ministerio, virtute est intendere vendere illud, et consequenter est intendere illum finem ut pretium. De hoc ergo fine principali possunt exponi aliqui auctores ex supra citatis. Præsertim id explicuit Gerson., alph. 24, lit. P, ubi sic exponit

intentionem: *Faciens opus spirituale, inde expectans temporalem mercedem, aut e contra, quasi unum sit rationabile pretium alterius;* et subdit licitum esse intendere sustentationem, cavendum autem esse ne ibi statuatur principalis finis, *sed subordinatus Deo, aut non contra Deum.* Et eodem fere modo explicat rem hanc Gregor. de Valent., 3 tom., disp. 6, quæstione 16, punct. 3, quæst. 2. Omnes autem auctores non possunt in hunc sensum adduci, nam aliqui aperte distinguunt finem principalem a pretio, et putant sufficere. Quod potest sustineri in priori sensu, non enim omnes in rigore loquuntur; nos autem propriam, et rigorosam rationem simoniæ mentalis explicamus. Et loquimur de fine principali respectu intentionis operantis, qui utitur opere spirituali, tanquam medio ad illum finem, non quia illum respicit ut proprium, et commensuratum finem operis, sed quia est id quod tunc principaliter ipsum movet, etiamsi improporionatum sit; et hoc diximus non sufficere ad veram simoniam, etiamsi ad aliud genus vitii pertinere possit: quamvis neque hoc semper necessarium sit, quia ille finis operantis non semper est malus, et non excludit finem proprium intrinsecum et objectivum ipsius operis, ut est in oratione laus, seu cultus Dei; sed conjungit alium finem, qui tunc plus movet operantem, de quo Aristoteles dixit: *Qui furatur propter mæchiam, magis est mæchus quam fur.*

16. *Simoniam mentalis ubi committatur.* — Tandem ex his obiter colligo, hanc simoniam mentalem non solum posse committi in simonia prohibita, quia talis est, sed etiam in illa quæ est talis, quia prohibita. In quo non recte sensit Glossa in cap. *Ex parte*, 1, de Offic. deleg., verb. *Dimittere*, ubi simoniam, quia prohibitam, negat contrahi etiam mentaliter per intentionem pravam, sed solam illam simoniam, quæ de se mala est, et in utroque Testamento fuit prohibita. Moveri fortasse potuit, quia lex ecclesiastica non cadit in actus interiores. Et pro hac parte refert multa dicta Doctorum Canonistarum Caccialup., de Pension., q. 19, a num. 7, usque ad 13. Ex quibus vix potest colligi quid clare sentiant, nam hinc inde citantur. Sed sine dubio dicendum est, posse veram culpam simoniæ mentalis committi in his quæ sunt talia, quia prohibita. Ita sentire videtur idem Caccialup. cum aliis relatis ab ipso; et Gigas, q. 4 de Pension., num. 3, qui etiam alios refert. Clarus, licet brevius, Adrian., d. Quodlib. 9, art.

2, explicando definitionem simoniæ, quod est studiosa voluntas, etc., quæ in utramque simoniam convenit. Et optimam rationem reddit, quia non refert (ait) an loquamur de prohibito quia simoniacum, vel de simoniaco quia prohibitum, quia voluntas faciendi quod Ecclesia prohibet, mala est, et malitiam continet, licet non progrediatur in opus.

17. *Solvitur fundamentum contrarium.* — Et ita solvitur fundamentum contrarium, nam licet lex Ecclesiæ non cadat directe in actum internum, tamen prohibendo externum, mutat objectum voluntatis internæ, ratione cujus ipsa est mala. Et ita velle furari in ecclesia, sacrilegium est mentale: ita est ergo de simonia. Et patet in simonia mentali pura: nam habere propositum emendi ecclesiasticum officium prohibitum, vel permutandi beneficia sine auctoritate superioris, simonia mentalis est pura, quia est peccatum, et non alterius speciei; ergo si ex illa intentione imperetur actus externus sine pacto externo, erit simonia mentalis externa. Glossa vero et Canonistæ exponi possent de simonia, quam punit Ecclesia: sed hæc expositio difficile accommodatur ad distinctionem Glossæ, nam etiam simonia mentalis contra jus divinum non punitur ab Ecclesia. Aliter dici potest, sententiam Canonistarum habere locum, quando Ecclesia solum prohibet facere aliquid cum pacto, vel sub conditione exterius intimata, ut prohibet renunciare beneficium in favorem tertii sub conditione. Tunc enim licet fiat renunciatio cum desiderio, ut detur beneficium tali personæ, non est simonia mentalis, quia intentio non opponitur præcepto; quod verum est, ut etiam supra dixi, et idem erit in omni simili casu. Nihilominus tamen sæpe intentio opponitur præcepto Ecclesiæ; et hoc satis est ut detur simonia mentalis, quia prohibita.

CAPUT XLV.

UTRUM INTENTIO REMUNERANDI DONO SPIRITUALI ANTIDORALEM OBLIGATIONEM ORTAM EX TEMPORALI, FACIAT SIMONIAM MENTALEM; ET AN LIGEAT TALEM OBLIGATIONEM IN PACTUM DEDUCERE.

1. Diximus intentionem retributionis quasi debitæ ratione rei acceptæ, et sub ratione pretii, constituere simoniam mentalem: videndum consequenter est an intentio remunerationis ex pura gratitudine ad eandem simoniam sufficiat; ut, verbi gratia, an sit si-

moniachus Episcopus dans famulo aut benefactori suo beneficium, ut obsequia aut alia officia temporalia ex gratitudine rependat; vel e contrario an famulus, serviens cum ea intentione obligandi alium ex mera gratitudine, et sperandi ex eadem spirituale beneficium, sit mente simoniachus. Consequenter vero etiam exponemus, an deducere hoc gratitudinis officium in pactum, ad conventionalem simoniam pertineat: hæc enim duo ita sunt conjuncta, ut separari non debeant.

2. *Pars affirmativa probatur primo.* — Videtur ergo illa intentio involvere mentalem simoniam, primo quia quod datur ex obligatione antidorali, non gratis datur; ergo mens illa est contra Christi verba: *Gratis accepistis, gratis date.* Antecedens patet, tum quia repugnat dari ex obligatione et dari gratis; tum etiam quia dona Dei non tantum sunt gratuita, excludendo debitum justitiæ, sed etiam excludendo debitum antidorale, ut in materia de Gratia ostenditur. Hac enim ratione non potest gratia prima cadere sub meritum, etiam de congruo, quia jam esset debita, saltem obligatione antidorali, et sic *gratia non esset gratia*, ut argumentatur Paulus. Et in eodem sensu subjungit: *Quis prior dedit illi, et retribuetur ei?* Sed Christus voluit nos ita dare gratis spiritualia dona, sicut illa recipimus; ergo sicut illa recipimus non debita, etiam antidorali obligatione, ita dare debemus sine intuitu illius. Alioquin contra Christi præceptum et contra naturam gratiæ agimus, in quo tota ratio simoniæ consistit. Secundo, si esset licitum hanc obligationem intendere, aut retributionem ejus, esset etiam licitum illam procurare, imo et in pactum deducere: consequens falsum est; ergo. Sequela patet, tum quia quod licet intendere et desiderare, licet etiam petere et procurare; hac enim ratione licet petere stipendium, quia illud licet intendere: imo hac etiam ratione infra ostendemus posse in pactum deduci; ita ergo hic licebit exigere promissionem de gratitudine servanda, ipsammet promissionem non ex justitia, sed ex gratitudine postulando: nam sicut opus fieri potest ex sola gratitudine, ita etiam promissio. Tum etiam quia si ex donis temporalibus potest oriri obligatio gratitudinis ad spiritualia beneficia præstanda, ergo licitum erit obligationem illam in pactum deducere; nam juxta communem sententiam Doctorum, pactum, in quo tantum exprimitur id quod de jure inest, non est simoniacum, ut patet ex Glossa, in capit. *Ad au-*

dientiam, 2, de Rescriptione, verb. *Renunciantes*, et ibi Panorm., num. 6; Felin., a num. 8. Et in additione ad Panorm., ibi, plures aliæ Glossæ, et Doctores ad idem citantur, quæ refert etiam et sequitur Navar., in capit. *Accepta*, de Restit. spoli., oppos. 7, num. 41, et in Cons. 12, de Simon.; et sæpe in illis Consiliis; Redoan., 2 p., de Simon., cap. 22, a numero 5; Angel., *Simoniam*, numero 18, et colligi potest ex cap. *Ex insinuatione*, de Simon., ubi conditio illa obtinendi ultimum locum in choro et in aliis, non reddit electionem simoniacam, quia erat de re quæ per se inerat. Idem probat cap. *Olim*, 1, de Rest. spoli., juxta quamdam Gloss. ibi; et Panorm., n. 6. Sumitur etiam eodem modo ex cap. *Significatum*, de Præbend., ut ibidem etiam notatur. Si ergo obligatio hæc antidoralis inest de se, etiam poterit in pactum deduci: consequens autem falsum est; sic enim facile esset omnem simoniam honestare.

3. *Prima opinio simpliciter negans.* — *Alia sententia extreme contraria.* — In hac re duæ possunt esse extremæ opiniones. Prior simpliciter negat licere spirituale beneficium benefactori conferre titulo gratitudinis, et ut dans illo modo exoneretur obligatione antidorali, qua illi obnoxius erat. Ita sentit Innocentius in capit. *Tuam*, de Ætat. et qualit.; dicit enim esse simoniam velle obligari alteri, aut exonerari ab obligatione ex servitio recepto. Et idem refert et sequitur Sylv. (ex Director.), verb. *Simoniam*, quæstione 16, circa finem. Possent autem hæc intelligi de obligatione justitiæ. Obstat vero, quia Innocentius videtur explicare etiam de obligatione ad antidora, dicens: *Idem enim reputo remittere, quod dare, et bene est remittere, cum remittit obligationem naturalem, quæ est ad antidora*, *Argumen., ff. de Calumniat., l. 2, in princip., et l. 3, in prin., et ff. de Petit. hæred. l. Sed si quis, § Consuluit; et l. 1, quæstion. 1, cap. Si quis neque.* Quibus verbis, et priora verba videtur exponere de obligatione antidorali, et rationem reddere suæ sententiæ, quia talis obligatio et ejus remissio aliquid temporale est, et pretio æstimabile. Et hanc sententiam, alios referens, tenet Jason, in l. *Ex hoc jure*, ff. de Just. et Jur., num. 58. Alia sententia extreme contraria est, non solum non esse simoniam intendere obligationem antidoralem, vel remissionem ejus, sed etiam licitum esse talem obligationem in pactum deducere. Ita tenet Covarr., lib. 1 Var., cap. 20, num. 4. Et probat, quia in mutuo licitum est mu-